

Артем СІКОРА,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності «Облік і опродаткування»
Науковий керівник: **Стендер С.В.,**
канд. екон. наук, доцент
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ РІЧНОЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ТА ПОДАТКОВОМУ ОБЛІКУ

Для проведення річної інвентаризації запасів у підприємства є три місяці, тобто у період з 1 жовтня по 31 грудня. Але в яке саме число (дату) цього періоду проводити інвентаризацію запасів вирішує керівник підприємства. Змін у порядку інвентаризації таких активів, як запаси в 2022 році не відбувалось.

Інвентаризація запасів, по суті, передбачає дві основні дії – звіряння фактичної наявності цих активів із даними бухгалтерського обліку і встановлення поточного стану таких активів. Це робить комісія, призначена керівником, шляхом огляду, рахування, зважування, обміру тощо. Вона ж зазначає результати в інвентаризаційні описи (в яких бухгалтерія вже зазначила власні відомості).

Типова форма інвентаризаційного опису існує лише для «бюджетників» – вона затверджена Наказом № 572 [2]. Решта можуть самостійно розробити форму інвентаризаційного опису або скористатися «бюджетною» формою.

Матеріальні запаси, фактично встановлені на дату інвентаризації, та за даними бухгалтерського обліку записуються в інвентаризаційні описи за: найменуванням із зазначенням номенклатурного номера (за його наявності); виду, групи, сорту; одиниці виміру; ціни, суми та кількості (рахунок, вага або міра).

Інвентаризаційна комісія у присутності матеріально відповідальних осіб перевіряє фактичну наявність запасів шляхом їх перерахунку, переважування чи перемірювання. При цьому, не допускається вносити до інвентаризаційних описів дані про залишки активів зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх фактичної наявності, крім:

- спецодягу та предметів індивідуального користування, відправлених у прання та ремонт (перевіряються на підставі документів надавача послуг);
- кількості запасів, що зберігаються в непошкодженому пакуванні постачальника (може визначатися на підставі документів, але з обов'язковою перевіркою наявності в натурі частини вказаних цінностей);
- запасів, що перебувають в дорозі, не оплаченої у строк покупцями відвантаженої продукції (товарів) та запасів, що перебувають на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, у переробці) – якщо вони підтверджені належно оформленими документами (із складанням окремого інвентаризаційного опису).

Варто звернути увагу, що окремі інвентаризаційні описи складаються на:

- незакінчений ремонт будівель, споруд, машин, обладнання, енергетичних установок та інших об'єктів (із зазначенням найменування об'єкта, що ремонтується, опис і відсоток виконаних робіт);
- непридатні або зіпсовані запаси (із зазначенням найменування, кількості, причини, ступінь і характер псування, пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливості використання у господарських цілях);
- сировину, матеріали і покупні напівфабрикати, що перебувають біля робочих місць і не піддавались обробці.

І навпаки, перевіряється лише фактична наявність у матеріально відповідальних осіб, без складання інвентаризаційного опису, МШП, які обліковуються в оперативному порядку (шляхом зіставлення з відомістю оперативного обліку). Якщо ж буде виявлено нестачу таких МШП, то вона оформлюється актом. Але типової форми відомості оперативного обліку МШП, а також акту щодо їх списання на сьогодні не існує. Навіть типові форми

первинних документів щодо обліку МШП на сьогодні скасовані. Тому підприємству доведеться самостійно розробляти такі форми.

Щодо тари в інвентаризаційному описі повинно бути зазначено: її вид, цільове призначення та якісний склад. На тару, що стала непридатною, складається акт на списання із зазначенням причин псування. Знову ж таки, форму такого акту підприємству доведеться розробити самостійно (або продовжувати користуватися застарілими формами за власним вибором), адже Наказом № 19 скасовано типові форми не лише щодо обліку МШП, а й щодо основних засобів, сировини та матеріалів тощо [3].

А от щодо об'єктів незавершеного виробництва, то в інвентаризаційних описах повинно бути вказано: найменування, стадія, ступінь їх готовності; кількість або обсяг виконаних робіт.

Щодо ПДВ, то слід враховувати, що нестачі (в т. ч. і перевищення нестач над сумою лишків у випадку пересортиці) або зіпсування запасів визнаються використаними не у господарській діяльності. Відповідно, платник ПДВ має нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ та скласти і зареєструвати податкову накладну, згідно з пп. «г» п. 198.5 ПКУ, крім випадків, коли [4]:

- запаси було придбано або виготовлено до 01.07.2015 р. без включення суми ПДВ до складу податкового кредиту – це прямо прописано в п. 198.5 ПКУ;
- у платника податку не було підстав для формування податкового кредиту при придбанні товарів. Наприклад, якщо товар було придбано без ПДВ або якщо продавець не зареєструвався в Єдиному реєстрі і неправильно склав податкову накладну на такий продаж.

В такому випадку сума відшкодування, яку ця особа сплачує підприємству, розглядається з метою оподаткування ПДВ як компенсація втрачених/пошкоджених товарів. Якщо податкові зобов'язання з ПДВ таки визнаються, то варто нагадати особливості складання такої податкової накладної. Скласти її слід не пізніше останнього дня місяця в якому виявлено

нестачу і зареєструвати протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем такого місяця.

Що ж до податку на прибуток, то там податкових різниць щодо сум лишків, і щодо сум нестач не передбачено, а тому всі платники цього податку враховують результати інвентаризації запасів лише за правилами НП(с)БО або МСФЗ.

Разом з цим, зауважимо, якщо за результатами інвентаризації відбувається виправлення помилки минулого періоду (наприклад, в обліку не було відображено оприбуткування або списання запасів), яка впливає на фінансовий результат, платник податку має уточнити показники Декларації за відповідний період, зокрема рядок 02. І нагадаємо, що разом з уточненням Декларації слід подати й уточнену фінансову звітність, оскільки вона є обов'язковим та невід'ємним додатком до неї.

У тих юридичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування, на думку податківців, сума виявлених надлишків запасів включається до доходу за той звітний період, у якому надлишок оприбуткований. Проте, зазначене стосується платників ЄП 3 групи.

А от у 4 групи виявлені надлишки на розмір єдиного податку не вплинуть, оскільки його об'єктом оподаткування є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень). Але потрібно звернути увагу на те, що у такого платника дохід все одно виникне у бухгалтерському обліку, а отже це вплине в сторону зменшення на частку сільськогосподарського товаровиробництва (дохід від оприбуткування надлишків не є доходом від реалізації сільгосппродукції).

У неприбуткових організацій надлишки до податкових наслідків не призведуть (за умови їх подальшого використання за статутною діяльністю), а от нестачі запасів можуть бути розцінені податківцями як їх нецільове використання і призвести до втрати неприбуткового статусу.

Втім, на нашу думку, це надто фіскальний підхід, адже і нестачі, і псування можуть або мати природну причину (убуток), або ж відбуватися без відома і

узгодження із керівництвом такої організації. Тому мета, з якою ці запаси придбавалися, хоча і порушується, але відбувається це без свідомого бажання. І, безумовно, в разі виявлення таких нестач, інвентаризаційна комісія і керівництво організації мають здійснити все від них залежне для встановлення винних осіб та відшкодування збитків.

Список використаних джерел

1. Положення стандарт бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 17.10.2022).
2. Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 17.06.2015 р. № 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-15#Text> (дата звернення 17.10.2022).
3. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів, затверджено Наказом Міністерства Статистики України від 21.06.1996 р. № 19. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN349> (дата звернення 17.10.2022).
4. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: документ 2755-17, редакція від 04.02.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 18.10.2022).